

VOCABULARI FILOSÒFIC: LEGAL / LEGÍTIM

ETIMOLOGIA: «Legal» i «legítim» (del llatí *lex*: llei) designen una diferència pel que fa al contingut de la llei. És legal el que resulta conforme a la llei civil nascuda del dret positiu, és a dir, allò avalat o disposat per un parlament o per un govern que té la capacitat per elaborar lleis. En canvi, és legítim allò que resulta conforme a la llei moral (dret ideal), nascut de la consciència de cadascú, o també el que és just de manera absoluta.

DISTINCIÓ LÈXICA: Aquests termes sovint es confonen, però convé diferenciar-los. Mentir en l'esfera privada, per exemple, no està castigat per la llei. Tanmateix no és moralment correcte i no s'ha de fer. En conseqüència un acte pot ser il·legítim sense, però, ser il·legal. Hi ha, a més, actes del tot legals en alguns països (p. ex., la pena de mort) que per a molta gent són il·legítics.

DISTINCIÓ FILOSÒFICA: En filosofia del dret, oposar aquests dos conceptes permet plantejar la qüestió del fonament de la justícia. Els filòsofs han debatut molt sobre si la llei adoptada per un parlament és l'únic fonament de la justícia o sobre si hi ha altres fonaments de la justícia aliens a la llei (p. ex., la tradició d'una cultura o les creences religioses). ¿La naturalesa i la raó humanes poden determinar el que és just, anant fins i tot més enllà del que és legal en un moment donat?

Els «teòrics del dret positiu», com Hans Kelsen (1881-1973), que va desenvolupar una «teoria pura del dret», defensen la teoria que la justícia no pot passar mai per sobre de les lleis. Només la llei pot decidir què és just i què és injust perquè si acceptéssim altres instàncies normatives (els costums, les tradicions, la consciència subjectiva, etc.) la llei seria inaplicable donada la diversitat irreductible de parers dels ciutadans.

Però aquesta manera de reduir el legítim al legal pot ser discutida. Es pot discutir la legitimitat d'una llei per dos motius: (1) perquè atenta a la tradició o els costums establerts d'una societat (és a dir al que s'anomenen tècnicament «drets consuetudinaris»), o (2) perquè hom creu en l'existència d'uns drets morals universals que es consideren «drets naturals», val a dir, perquè hom considera que hi ha drets vinculats a la naturalesa humana mateixa (el dret a la vida, p. ex.) que mai no es poden posar en dubte. Aquests drets que no es poden obviar sense negar la dignitat i el sentit de la vida humana; els defensors de la teoria del dret natural els anomenen «drets inalienables», és a dir, drets que no es poden comprar, ni vendre, ni negociar.

Per als teòrics del dret natural, qualsevol llei que negués els principis bàsics de la naturalesa humana (la vida, la propietat, la llibertat) seria moralment injusta i jurídicament il·legítima. Per als teòrics del dret positiu, en canvi, no hi ha enlloc drets naturals, sinó que cada societat els regula segons les seves necessitats concretes. El dret natural seria suposadament immutable, però la història mostra abastament que mai no han existit enlloc lleis immutables.

Vocabulari filosòfic - Conceptes que cal diferenciar

Aquesta és la dificultat que es planteja quan parlem d'una «Declaració universal dels drets humans», que alguns teòrics s'han negat a acceptar per considerar-los només «drets occidentals» o «drets liberals», no universalitzables. Definir en quines condicions, i segons quins principis, les lleis poden ser considerades com a legítimes), és a dir, veritablement justes, constitueix el nucli mateix de la filosofia del dret.